

חגי ה. שבתאי, עו"ד
אריה שפירא, עו"ד
גלי פלד-שבתאי, עו"ד
אלון וילנר, עו"ד ומגשר
אופיר לוי, עו"ד ומגשר*
גיל עוז, עו"ד ומגשר
יוליה פק חלמיש, עו"ד**
שלומית ארן, עו"ד***
ענת סער, עו"ד*
מירית כהן, עו"ד
לירז גונן-אללוף, עו"ד

* מוסמך (ma) משפטים
** חברת לשכת עוה"ד ניו יורק
*** מוסמכת (ma) גיאוגרפיה
התמחות בלימודים עירוניים ואזוריים

חוזר משרד 32/2008: ניתוק מים בישובים קהילתיים

לאחרונה עלו בפנינו שאלות לעניין אפשרות ניתוק אספקת המים לצרכנים פרטיים ביישובים קהילתיים בכלל ולתושבי ההרחבות בפרט.

נושא אספקת המים מעוגן בלא מעט חוקים, תקנות, כללים וצווים כאשר המרכזי שבהם הוא חוק המים תשי"ט 1959 (להלן "החוק"). סעיף 3 לחוק קובע כי "כל אדם זכאי לקבל מים ולהשתמש בהם בכפוף לחוק זה". הוראה זו מכילה למעשה את הזכות הבסיסית של כל אדם ואזרח במדינה להינות מהמים המסופקים לו על ידי מי מהגופים המורשים במדינה.

ואולם - זכות זו אינה אבסולוטית. הגם שמדובר על מקור החיים הבסיסי ביותר של גוף חי, מותנית הזכות לקבל את המים בתשלום. משמעות הדבר היא שצרכן אשר לא ישלם את התשלומים החלים עליו בגין צריכת המים, יסתכן בניתוק מקור החיים המהותי ביותר.

השאלה שעלתה על הפרק בעניינינו היתה - מהם הכללים לפיהם מותר לנתק אדם מאותו מקור חיים?

בעניין זה יש להבחין בין כמה גופים המורשים לספק מים, הנעים בין מקורות (ספק המים הראשי והמרכזי של המדינה), דרך רשויות או מועצות מקומיות, תאגידיים מים שהוקמו על ידי רשויות מקומיות ועד גופים פרטיים להם מקורות מים פרטיים (בארות). הבחנה זו משליכה ישירות על הכללים החלים על כל גוף כאמור בהקשר להפסקת האספקה.

מבלי לגרוע מחובתו של כל גוף כאמור בקבלת רשיון הפקה או הספקה (לפי העניין) קיים שוני בזכותו של כל גוף להפסיק את אספקת המים לצרכן עקב אי תשלום.

חגי שבתאי, שפירא משרד עורכי-דין
Hagay Shabtay, Shapiro Law Offices

על פי הוראות סעיף 102 לחוק נקבע כי: מועצת הרשות הממשלתית רשאית לקבוע בכללים, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת את המקרים והתנאים שבהם רשות מים תהיה רשאית להפסיק זמנית או לצמצם זמנית את הספקת המים לצרכניה".

ואולם, לא רק שכללים אלו לא נקבעו אלא שעל פי פסיקתו של בית המשפט העליון בע"א 7262/00 פוריה כפר עבודה נ' יפת לוי, אין בסעיף זה משום לסייע למי שאינו רשות מים אשר הוקמה על פי החוק ופורסמה כנדרש בסעיף 49. קרי - ספק או מפיק מים אשר לא הוסמך כרשות מים ודבר הסמכתו לא פורסם ברשומות - אינו יכול ללמוד מהוראותיו של סעיף 102 (או כלים שייקבעו עלפיו). קרי - דין מקורות אינו כדין אגודה שיתופית הגם ששניהם שואבים את כוחם לספק מים מאותו חוק.

כך גם בע"א 788/87 דוד לוי נ' כפר פינס מושב עובדים.

מכאן - אגודות שיתופיות המספקות מים לצרכניהם, כמו גם קיבוצים אשר קיבלו רישיון הפקה אינם נכללים בגדר הוראות חוק המים בכל הקשור עם התנאים להפסקת אספקת המים. למעשה, בחינה של הכללים הקיימים (צווים, תקנות, חוקי עזר ודומיהם) מעלה כי אין הם חלים כלל על יישובים המספקים מים כספק פרטי.

על פי הפסיקה בנושא אין מחלוקת כי ליישובים או אגודות שיתופיות יש את הזכות להפסיק את אפסקת המים לצרכן עקב אי תשלום. השאלה היא מהם התנאים בהם ניתן לבצע זאת?

לאחר בחינה ובדיקה של הכללים התקנות וחוקי העזר עולה כי אין בנמצא כללים ברורים לגבי התנאים בהם רשאית אגודה שיתופית או ספק פרטי להפסיק את אספקת המים לצרכן.

בירור שנערך על ידנו אצל היועצים המשפטיים של רשות המים מעלה אף הוא כי מדובר על נושא פרטי - מסחרי, אשר יש לקבעו בהסכם בין הספק לצרכן הסופי. כלומר, גם לגישה של רשות המים, התנאים להפסקת אספקת מים עקב אי תשלום, אמורים להיסגר במערכת היחסים ה"פנימית" שבין הקיבוץ לצרכן, ואין הם נגזרים מכללים או תקנות שפורסמו ברשומות.

על פי החלטת בית המשפט העליון בפרשת כפר פינס, בה נדונה בין היתר סוגיית חובתה של האגודה השיתופית לעזרה הדדית, קבע בית המשפט כי: "מה הן בכל זאת חובותיה של האגודה תחת עיקרון זה של עזרה הדדית? לענייננו, הייתי כולל באלה למשל, חובה של האגודה שלא לנתק אספקת מים מחבר ללא אזהרה מוקדמת ניכרת, לפי הכלל שאין עונשין אלא אם כן מזהירין תחילה.. בהקשר זה אולי ראוי להזכיר כי בחוקי העזר של מועצות מקומיות המספקות מים לתושביהן

חגי שבתאי, שפירא משרד עורכי-דין
Hagay Shabtay, Shapiro Law Offices

ההתראה המקובלת היא חמישה ימים. עקרון העזרה ההדדית באגודה שיתופית מחייב לדעת, התראה ארוכה הרבה יותר".

השוואה דומה נערכה בפרשת פוריה, בה קבע בית המשפט כי הגם שההתראה המקובלת בחוקי העזר הנה של חמישה ימים, והגם שכפר העבודה פוריה שייך למועצה אזורית אשר התקינה חוק עזר לעניין זה, הרי שבאותו מקרה ספציפי לא נתבקש בית המשפט ואף לא הופנה לחוק העזר הרלוונטי ומשכך לא יכול היה לבסס קביעתו על בסיס אותו חוק, אולם ציין בסיפא לפסק דינו כי "הנחת הבסיס של חוק המים היא שמים מסופקים תמורת תשלום. בנסיבות העניין שבפנינו, על רקע מערכת היחסים שבין המושב למשיב, בשים לב לטיעונים ולראיות שהובאו בערכאה הראשונה, אין מקום לחייב את המושב להמשיך לספק מים למשיב בלא תמורה - הכול כפוף למתן התראה הולמת. השאלה הכללית והרחבה בדבר טיבה והיקפה של הסמכות המסורה לרשות מקומית לנתק מים תמתין להכרעה בנסיבות מתאימות".

עינינו הרואות כי קיימת זיקה (רעיונית לפחות) בין חוקי העזר הקובעים, באורך עקבי, כי הפסקת אפסקת המים תתבצע חמישה ימים לאחר קבלת התראה, לבין תנאי הפסקת האספקה על ידי גופים פרטיים ונראה זה אך מוסרי ונכון להיצמד לכללים אלו או להאריך את מועד ההתראה (כהמלצת בית המשפט העליון) - אולם אין בחוקי העזר (בעניין אספקת מים) כדי לחייב את היישובים לפעול על פיהם, וכל ספק או מפיק מים פרטי רשאי יהיה לקבוע, בינו לבין הצרכן, את התנאים כאמור.

עו"ד יוליה פק חלמיש מוסמכת לשכת עוה"ד ישראל וניו יורק, עוסקת במשרד ביעוץ בתחומי המקרקעין, ניהול מוניציפאלי של היישובים וכן בסוגיות הקשורות לנושאי מים ובהן ליווי הקמת מאגרים, יעוץ בנושאי אספקת מים על ידי אגודות.

\\Serverxp\worddocs\ALON\hozer2854\03208mayim041208.doc